

Румін С. М. – студент I курсу факультету економіки і управління спеціальності

«аналітична економіка»

СНУ імені Лесі Українки

Коротя М. І. – аспірант II року навчання

СНУ імені Лесі Українки

Науковий керівник:

Стрішенець О. М. – доктор економічних наук, професор СНУ імені Лесі Українки

Основні тенденції функціонування ринку газу в Україні

Постановка проблеми. Ефективне господарсько-правове регулювання функціонування ринку природного газу в Україні має велике значення, що підтверджується високим місцем нафтогазового комплексу в національній економіці, а також надзвичайною важливістю завдання забезпечити енергетичну безпеку України в сучасному глобалізованому світі.

Мета дослідження. Дослідження основних тенденцій функціонування і регулювання ринку газу в Україні.

Результати дослідження. Серед причин низької ефективності регулювання вітчизняного газового ринку можна виділити його високу залежність від політичної ситуації і як наслідок – від примх окремих політиків або «груп впливу», відсутність власної чіткої моделі регулювання, несприятливий інвестиційний клімат в країні та багато інших. Існування вказаних проблем визнавалося не тільки серед науковців, а й на державному рівні, так, у Рішенні Ради національної безпеки і оборони України, введеному в дію Указом Президента № 681/2009 від 27.08.2009 р. зазначається, що газова галузь України характеризується високим ступенем монополізації та недостатньою прозорістю, а державне управління зазначеною галуззю є неефективним, послаблюється надмірним політичним впливом, відсутністю обґрунтованих, узгоджених у рамках економічної політики стратегічних орієнтирів, низькою виконавською дисципліною [1, 9]. Деякі вітчизняні вчені досліджували економічні та правові передумови створення ринку природного газу, такі як: В.Матвєєва, В.Ситай та ін.,

але після прийняття спеціального закону в цій галузі (Закон України «Про основні засади функціонування ринку природного газу») ще не проводилося дослідження господарсько-правового регулювання ринку природного газу та проблем його вдосконалення. Перехід до конкурентного ринку природного газу з економічно обгрунтованою ціною на газ та економічно обгрутованими тарифами на транзит і зберігання газу, організація сучасної системи контролю кількості та якості газу, прозорість механізмів функціонування газового сектору повинні стати основою для стратегічної стабільності постачання газу як українським споживачам, так і його транзиту через територію України європейським споживачам [1, 9]. Слід розуміти, що вищезазначені проблеми притаманні не тільки газовій галузі, а характерні для всього паливно-енергетичного комплексу (далі – ПЕК) України, до якого входять суб'єкти господарювання, діяльність яких пов'язана з розвідуванням, видобутком, переробкою, виробництвом, зберіганням, транспортуванням, передачею, розподілом, торгівлею, збутом чи продажем енергетичних продуктів (енергоносіїв) – палива (газу, нафти, вугілля тощо), електричної і теплової енергії, крім суб'єктів, основна діяльність яких спрямована на задоволення потреб населення та господарського комплексу у послугах централізованого опалення та постачання гарячої води. Прийняття Енергетичної стратегії України на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 березня 2006 р. № 145-р, стало першим суттєвим кроком на шляху вирішення поставлених завдань, а саме: посилення ролі конкуренції як рушія розвитку економіки, створення високо конкурентного ринкового середовища, демонополізація газової галузі України, забезпечення збалансованої та економічно обгрунтованої цінової та тарифної політики, прозорість механізмів функціонування паливно-енергетичного комплексу.[2,66]. З метою забезпечення поступового та послідовного переходу до повномасштабного ринку природного газу, передбаченого в стратегії, встановлюється перехідний період у два етапи, перший з яких почав діяти з 1 січня 2012 року. Але вже зараз є певні сумніви щодо реалізації положень даного закону. Як було зазначено в даній статті, перехід України до ринкової моделі газового сектору став наслідком дії зовнішньополітичних чинників, а насамперед рекомендацій країн ЄС.

Взяті урядом України зобов'язання по лібералізації газової сфери, що знайшли своє нормативне закріплення в Спільній заяві за результатами Спільної ЄС – Україна міжнародної конференції щодо модернізації газотранзитної системи (далі – ГТС) України, підписаної 23 березня 2009 р. у м. Брюсселі, були однією з ключових умов отримання значних інвестицій у вітчизняну ГТС. Як наслідок, закон про засади функціонування ринку природного газу був розроблений на основі Директиви ЄС № 2003/55 без урахування реалій української економіки. Таке ставлення органів державної влади до національної енергетичної безпеки несе в собі загрозу для всього суспільства.

Висновки. Підсумовуючи аналіз проблем в правовому регулюванні газового ринку, слід зазначити, що не варто копіювати у країні ЄС курс на тотальну лібералізацію ринку, а вміло поєднувати елементи вільного ринку з державною підтримкою в реалізації загальнонаціональних проектів, розв'язанні проблем модернізації газотранспортної системи України, підстави, форми та контроль за якою має бути чітко закріплені в законодавстві. Пріоритетними напрямками реформування відносин на ринку природного газу України повинні стати збільшення прозорості конкуренції, ціноутворення та підпорядкування публічних, корпоративних і приватних інтересів єдиній меті – встановленню суспільного господарського порядку на даному ринку.

Джерела та література

1. Про розвиток ринків паливно-енергетичних ресурсів в рамках реалізації
2. Енергетичної стратегії України на період до 2030 року: Рішення РНБОУ // Офіційний вісник України. – 2009. – № 67. – С. 9.
3. Бакай Д. Правове регулювання відносин в нафтогазовому комплексі: сучасний стан, проблеми вдосконалення / Д. Бакай // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 8. – С. 66–68.
4. Павлов К. В. Стан та перспективи інвестицій на розвиток м. Луцька / К. В. Павлов, М. О. Величко//Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія «економічні науки». – 2011, № 22. – с. 25–30.
5. Стрішенець О. М. Економічна теорія [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / О. М.Стрішенець, Л. В. Єлісеєва, В. І. Ліщук: СНУ імені Лесі Українки, 2014.-240 с.